

KONGELIG RESOLUSJON

Olje- og energidepartementet
Statsråd: Tina Bru

Ref.nr.:
Saksnr.: 21/991-
Dato: 11. juni 2021

Oppnevning av offentlig utvalg om utviklingen av strømmettet

Kraftforsyningsikkerhet, elektrifisering, næringsutvikling og utbygging av ny kraftproduksjon er avhengig av et godt utbygget strømmett og god fremdrift i nettutviklingen. Elektrifisering er et sentralt tiltak for å nå våre klimamål ved at fossile brensler erstattes med elektrisk kraft og er nødvendig for å oppfylle Klimaplanen for 2030 (Meld. St. 13) og målene om reduserte klimagassutslipp og omstilling til et lavutslippssamfunn i 2050.

Samtidig innebærer nye kraftledninger ofte omfattende og inngripende tiltak som kan være omstridte og konfliktfylte. Virkningene for bl.a. naturmangfold, landskap, friluftsliv, lokalsamfunn og reindrift medfører behov for grundig saksbehandling med tett involvering både lokalt, regionalt og sentralt. I tillegg innebærer investeringer i strømmettet betydelige kostnader som brukerne av nettet må betale.

Både nettselskapene og energimyndighetene opplever stor pågang fra aktører som ønsker rask tilknytning til nettet. Utgangspunktet er gjerne planer om næringsutvikling og verdiskaping basert på bruk av fornybar energi. Samtidig tar det tid å utvikle, konsesjonsbehandle og gjennomføre investeringer for å øke kapasiteten i strømmettet. Det er behov for å utrede om systemet for nettutvikling er godt nok tilpasset dagens virkelighetsbilde, med stor pågang av mange aktører som ønsker å etablere seg raskt og med stort kraftforbruk.

På denne bakgrunnen legger Olje- og energidepartementet frem forslag om at det nedsettes et offentlig utvalg. Olje- og energidepartementet har utarbeidet mandatet for utvalget i samråd med Finansdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Samferdselsdepartementet. Formålet med utredningen er å se på tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg, ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av nettet med stor usikkerhet om forbruksutviklingen og mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt. Utvalget skal levere en samlet utredning innen 15. juni 2022.

Mandat

Utvalget skal legge til grunn at strømmettet fortsatt skal utvikles på en samfunnsmessig rasjonell måte i tråd med energilovens formål. Utvalgets mandat, jf. vedlegg, er knyttet til tre overordnede temaer:

1. tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg,

2. prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet om forbruksutviklingen.
3. mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt.

Utvalget skal følge kravene i utredningsinstruksen.

Sammensetning

Ved sammensetning av utvalget er det viktig å dekke flere fagfelt. Utvalget er sammensatt med representanter fra relevante selskaper, organisasjoner mv. I tråd med energilovens formålsparagraf skal energiressursene forvaltes på en samfunnsmessig rasjonell måte, og samfunnsøkonomiske vurderinger vil stå sentralt i utvalgets arbeid. Utvalget vil derfor ha samfunnsøkonomisk kompetanse. Utvalget skal også vurdere konsesjonsbehandlingen og regelverket om tilknytningsplikt og må derfor ha juridisk kompetanse. Samtidig har nettselskapene relevant erfaring og kompetanse når det gjelder å utvikle, konsesjonssøke og bygge strømmett og vil derfor være representert i utvalget. Utbygging av strømmett har betydelige konsekvenser for natur og miljø, og det er nødvendig med miljøfaglig kompetanse i utvalget. Lang ledetid for å øke nettkapasiteten kan være en utfordring både for forbruksaktører og aktører med planer om kraftproduksjon, og disse sidene er derfor også representert i utvalget. I tillegg er LO og NHO representert. Kjønnfordelingen i utvalget er i samsvar med reglene i likestillings- og diskrimineringsloven.

Utvalgets sekretariat legges til Olje- og energidepartementet. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), og NVE v/ Reguleringsmyndigheten for Energi (RME), Finansdepartementet, og Klima- og miljødepartementet deltar i tillegg i sekretariatet. Olje- og energidepartementet gis myndighet til å foreta mindre vesentlige endringer i utvalgets mandat og oppnevne sekretariat for utvalget. Utvalget kan engasjere ekstern ekspertise ved behov. Kostnadene ved utvalget dekkes over Olje- og energidepartementets budsjett.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r:

Oppnevning av et utvalg som skal se på utviklingen av strømmettet. Utvalget gis mandat og sammensetning i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1:

Mandat for offentlig utvalg som skal se på utviklingen av strømmettet

Bakgrunn

Kraftforsyningsikkerhet, elektrifisering, næringsutvikling og utbygging av ny kraftproduksjon er avhengig av et godt utbygget strømmett og god fremdrift i nettutviklingen. Elektrifisering er et sentralt tiltak for å nå våre klimamål ved at fossile brensler erstattes med elektrisk kraft og er nødvendig for å oppfylle Klimaplanen for 2030 (Meld. St. 13) og målene om reduserte klimagassutslipp og omstilling til et lavutslippssamfunn i 2050. Nettselskapenes virksomhet er underlagt et omfattende regelverk som skal bidra til at strømmettet driftes og utvikles i tråd med samfunnsøkonomiske kriterier. Overføring og distribusjon av elektrisk energi skal ifølge energiloven foregå på en samfunnsmessig rasjonell måte.

Samtidig innebærer nye kraftledninger ofte omfattende og inngripende tiltak som kan være omstridte og konfliktfylte. Virkningene for bl.a. naturmangfold, landskap, friluftsliv, lokalsamfunn og reindrift medfører behov for grundig saksbehandling med tett involvering både lokalt, regionalt og sentralt. I tillegg innebærer investeringer i strømmettet betydelige kostnader som brukerne av nettet må betale.

Både nettselskapene og energimyndighetene opplever stor pågang fra aktører som ønsker rask tilknytning til nettet. Utgangspunktet er gjerne planer om næringsutvikling og verdiskaping basert på bruk av fornybar energi. Samtidig tar det tid å utvikle, konsesjonsbehandle og gjennomføre investeringer for å øke kapasiteten i strømmettet. I enkelte tilfeller kan det dreie seg om betydelige forbruksøkninger, som påvirker kraftsystemet og utløser behov for store nettinvesteringer. Det er i mange tilfeller usikkert hvilke prosjekter som faktisk vil bli realisert i fremtiden.

Økt kraftforbruk og effektbehov gir økt press på strømmettet, og det er gjennomført og planlegges betydelige investeringer på samtlige nivå i strømmettet. I enkelte områder er de samlede forbruksplanene imidlertid så store at det ikke er tilstrekkelig nettkapasitet til at alle planer kan realiseres. I mange av områdene er det identifisert tiltak for å øke nettkapasiteten. Langsiktig nettplanlegging i regional- og transmisjonsnett koordineres i dag gjennom ordningen med kraftsystemutredninger.

Utgangspunktet etter energiloven er at alle forbrukere har rett til tilknytning til strømmettet, uavhengig av type virksomhet og hvorvidt den er samfunnsøkonomisk lønnsom (energiloven § 3-4). Energiloven åpner for at departementet kan dispensere fra plikten i ekstraordinære tilfeller, jf. [Ot. prp. 62 \(2008-2009\) Om lov om endringer i energiloven.](#)

Det følger av nettreguleringen at nettselskapene skal opptre i tråd med ikke-diskriminerende og objektive vilkår, slik at kundene i et nettselskap blir behandlet likt. De fleste nettselskapene følger et prinsipp om at aktørene som er tidligst ute med å be om tilknytning, også blir prioritert først ved tildeling av kapasitet i nettet, uavhengig av hvilket forbruk det dreier seg om. Etter

tilknytningsplikten er den nye forbrukeren eller produsenten selv ansvarlig for bygge nettanleggene fra egen installasjon og frem til tilknytningspunktet til eksisterende nett (til forskjell fra leveringsplikten, jf. energiloven § 3-3). Tilknytningsplikten gjelder for alle som har konsesjon for nettanlegg, noe som innebærer at den også gjelder for tilknytningsledninger dersom andre aktører ønsker tilknytning på et senere tidspunkt.

Mandat

Utvalget skal legge til grunn at strømmettet fortsatt skal utvikles på en samfunnsmessig rasjonell måte i tråd med energilovens formål. Utvalgets skal se på tre overordnede tema:

1. tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg,
2. prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet om forbruksutviklingen,
3. mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt

Tiltak for å redusere tiden det tar å utvikle og konsesjonsbehandle nye nettanlegg

Utvalget skal foreslå tiltak for å redusere tiden det tar å planlegge og konsesjonsbehandle nettanlegg. Hensynet til effektivitet må balanseres mot hensynet til et tilstrekkelig godt kunnskapsgrunnlag, gode miljøutredninger, samt god forankring og involvering av berørte interesser. Planleggings- og konsesjonsprosessen for nettprosjekter må involvere og høre lokalbefolkning og interessegrupper, og de må gis anledning til å gi innspill i de ulike fasene i prosjektet. Utvalget skal utrede om og hvordan konsesjonsprosessen for oppgradering av eksisterende anlegg eller etablering av nye anlegg kan forenkles, herunder om deler av konsesjonsbehandlingen og planleggingen kan gjennomføres parallelt og om detaljeringsgraden kan reduseres. Arbeidet ses bl.a. i lys av arbeid som gjøres i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Videre skal utvalget vurdere om ordningen med konseptvalgtutredning og ekstern kvalitetssikring for nye store kraftledningsanlegg har fungert etter hensikten, og om det finnes muligheter for å redusere ledetiden for slike anlegg som samtidig ivaretar målene om tidlig politisk involvering, et faglig godt beslutningsgrunnlag og hensynet til berørte interesser.

Prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet i en tid med stor usikkerhet ved forbruksutviklingen

Det er krevende å sørge for en effektiv utvikling av strømmettet, blant annet som følge av usikkerhet ved fremtidig forbruksutvikling. På den ene siden risikerer man å overinvestere i strømmettet, noe som vil medføre unødige naturinngrep og økt nettleie for husholdninger og bedrifter. På den annen side vil for lite eller for sene investeringer i strømmettet begrense muligheten for lønnsom elektrifisering og industriutvikling. For å ivareta en samfunnsøkonomisk lønnsom utvikling av strømmettet må insentivene være riktige. Utvalget bes vurdere mer generelt og på overordnet nivå om dagens prissignaler gir riktige insentiver for en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet.

Utvalget skal se på hvordan den store usikkerheten knyttet til fremtidig forbruksutvikling kan håndteres i nettselskapenes nettplanlegging for å sikre en mest mulig samfunnsøkonomisk riktig utvikling av overføringsnettet.

Utvalget skal også utrede brukerbetaling for reservasjon av nettkapasitet for nye og eksisterende kunder, og foreslå hvordan en slik betaling kan utformes.

Mulige forbedringer i systemet med tilknytningsplikt

Utvalget skal vurdere om det er hensiktsmessig å innføre kriterier for hvordan Statnett og nettselskapene kan prioritere nye tilknytninger i tilfeller der det oppstår kø av aktører som ønsker nettilknytning, og eventuelt foreslå slike kriterier. Kriteriene må være robuste over tid, objektive og transparente, og kunne anvendes i praksis av nettselskapene og i behandlingen av eventuelle klager på tilknytningsplikten.

Statnett har i brev av 5. mars 2021 pekt på at det er hensiktsmessig at nettselskapene blir tydeligere i sin planrolle, der nettselskapene i større grad peker på det mest rasjonelle stedet for nettilknytning selv om det medfører økte kostnader for kunden. Utvalget skal vurdere Statnetts forslag og innenfor hvilke rammer en slik rolle eventuelt bør utøves.

Utvalget skal utrede om adgangen til å dispensere fra tilknytningsplikten for forbruk kan og bør utvides, og hvilke kriterier som kan legges til grunn for eventuell dispensasjon.

Utvalget bes videre vurdere om og hvordan utvidet tilknytningsplikt kan innføres, herunder hvem som bør ha en slik plikt og hvilke omfordelingsvirkninger en slik utvidelse vil gi, jf. bl.a. Reiten utvalgets forslag om utvidet tilknytningsplikt. Utvalget bør også vurdere hvordan deres anbefalinger vil virke inn på behovet for utredningsansvarlige selskaper i regionalnettet slik at planleggingsprosessen blir effektiv og av så god kvalitet som mulig.

Generelle føringer

Dersom det er relevant for de ulike tiltakene/forslagene, kan utvalget komme med konkrete forslag til endringer i regelverk. Konkrete endringsforslag må være i tråd med Norges EØS-rettslige og internasjonale forpliktelser.

Utvalget skal se hen til pågående utredningsarbeid i NVE og NVE v/ Reguleringsmyndigheten for energi (RME) om tilgrensende tema.

Utvalget skal følge kravene i utredningsinstruksen. Der det er relevant, skal utvalget konkretisere eventuelle forslag/tiltak. Økonomiske og administrative konsekvenser av tiltakene og virkemidlene som foreslås må synliggjøres. Utredningen skal baseres på tilgjengelig og oppdatert forskning og kunnskap på feltet.

Utvalget skal legge til rette for innspill fra relevante kompetansemiljøer og private og offentlige aktører.

Utvalget skal levere sin samlede utredning i form av en NOU innen 15. juni 2022.

Vedlegg 2

Offentlig utvalg som skal se på utviklingen av strømmettet

Utvalget oppnevnes med følgende medlemmer:

1. Nils Kristian Nakstad, administrerende direktør, Trondheim (leder)
2. Mette Helene Bjørndal, professor, Alver
3. Torstein Arne Bye, spesialrådgiver, Oslo
4. Jens Furuseth Naas-Bibow, advokat, Stor-Elvdal
5. Mahi Manus Labråten Pandey, Senior Specialist, Oslo
6. Silje Ask Lundberg, miljøverner, Oslo
7. Tord André Lien, regiondirektør, Ranheim
8. Tore Morten Wetterhus, konserndirektør, Drammen
9. Maria Schumacher Walberg, leder, Oslo
10. Grethe Hindersland, Country Manager, Farsund